

С. Л. Овсієнко

УЧАСТЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ В ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ АКЦІЯХ ТА ЗАХОДАХ (1997–2002)

В українському суспільстві після здобуття Україною незалежності збільшується роль політичних партій у державотворчому процесі. Складовою діяльності партій, які ставлять за мету прихід до влади, є їхня участь у різноманітних акціях та заходах, що необхідно для підняття власного політичного іміджу та збільшення електоральної бази. Серед значної кількості партій потрібно виділити Народний Рух, який після свого піднесення на межі 80-х — 90-х рр. ХХ ст. зазнав відчутних політичних втрат.

Історіографія дослідження участі Народного руху України в громадсько-політичних заходах практично відсутня. Побічно цей аспект рухівської діяльності (1997-1998 рр.) висвітлює у своїй праці К. Дикань “Десять років по тому: від УГС до... Історія новітнього партійного будівництва” [1]. Позиції керівництва НРУ стосовно ряду пам’ятних дат, пов’язаних з історією України, відображені у другій та третій частинах трилогії Г. Василюшина “Якщо не я, то хто ж?..” (1998) та “Я б обрав життя, яке прожив...” (1999) [2]. Суспільні заходи Миколаївського Руху у 1994-1998 рр. розкриті у матеріалах третьої Всеукраїнської наукової конференції “Народний Рух України: місце в історії та політиці” (1998) [3].

Автор ставить за мету прослідкувати участь НРУ у громадсько-політичних акціях та заходах у зазначений хронологічний період, виділити, проаналізувати рухівську діяльність, поетапно визначити спрямованість організованих Рухом заходів, з’ясувати вплив міжпартійних та політичних процесів у державі на політичну активність НРУ.

Автор виділяє ряд питань, які не аналізувалися в науковій літературі, а саме: вплив розколу НРУ на його суспільно-полі-

тичну діяльність, участь Руху в акціях та заходах у 1999-на початку 2002 р., співпраця націонал-демократів при вирішенні нагальних політичних проблем.

НРУ — одна з найактивніших партій України. Він провів цілий ряд великих публічних заходів. Серед них — “Ланцюг єднання”, святкування 500-річчя козацтва, мітинги, демонстрації. НРУ брав участь у всіх масових заходах, які проводилися організаціями націонал-демократичного спрямування, а також різноманітних семінарах та конференціях.

Тематика та масштаби заходів, організованих Рухом, були різноманітні та мали відчутний вплив на суспільство. Можна виділити ряд напрямків громадсько-політичної діяльності НРУ: 1) заходи, пов’язані з вирішенням соціально-економічних проблем та політичні акції; 2) участь у відзначенні історичних пам’ятних дат; 3) культурницькі акції; 4) акції, спрямовані на збільшення кількості членів партії. Кількість соціально-економічних заходів, які проводив Рух, була значно меншою, ніж у його опонентів з “лівого” табору, але на відміну від них, НРУ був конструктивною політичною силою, яка здатна висувати соціальні вимоги та не виступати проти держави. У зверненні до крайових організацій (КО) Рух пропонував провести акцію “Зарплата”, збори осередків НРУ, на яких підбити підсумки агітаційної акції та обговорити “Програму боротьби з бідністю” із залученням широких верств населення [4]. 13 лютого 1997 р. відбулася всеукраїнська акція “Зарплата”. НРУ поширив 2 мільйони листівок із відповідями на запитання — хто винен у кризовій ситуації з виплатою зарплат, та визначив шляхи подолання цієї ситуації [5]. Тисячі громадян, представників близько 500 підприємств у різних областях України отримали в місцевих осередках НРУ консультативну допомогу щодо вирішення цього питання. НРУ закликав не підтримувати антиукраїнський політичний страйк, котрий збиралися проводити 18 березня 1997 р. комуністи разом з директорами державних підприємств. У зверненні до Президента Л. Кучми Рух відзначав про можливе суттєве погіршення складної економічної та внутрішньополітичної ситуації в результаті проведених лівими “акцій непокори”. НРУ уточнював, що з 13 до 20 березня проводитиме всеукраїнські заходи, спрямовані на підтримку реформ, проти корупції, мафії та спроб комуністичного рваншу [6].

На VIII Зборах НРУ В. Чорновіл пов'язував зростання прихильників Руху з проведенням акцій “Зарплата”, “Як стати власником земельного наділу” (у більшості областей України роздавали листівки з роз'ясненням, як можна отримати земельний пай), “Пенсія”, “Захисти своє право на працю” [7]. На його думку, цьому також сприяли боротьба крайових організацій (КО) НРУ проти корумпованих можновладців, відстоювання прав людей, скривджених чиновниками [8]. Рух та В. Чорновіл листувалися з громадянами, консультуючи їх та допомагаючи у вирішенні ряду життєвих проблем: наприклад, звернення В. Чорновола до Голови Верховного Суду В. Бойка з проханням вжити заходів з виконання рішення місцевого суду щодо поновлення на роботі М. Садового на посаді слюсаря-ремонтника (від 4 лютого 1997 р.); звернення Голови НРУ до Міністра МВС Ю. Кравченка розглянути скаргу жителя м. Ізмаїла А. Кшановського на дії працівників місцевого відомства міліції та багато інших. Були випадки, коли партія відмовляла у допомозі: наприклад, на листи підприємців в економічній допомозі, яка виникла в результаті невдалих бізнесових операцій, Рух відповів відмовою. Разом з тим, Рух ініціював заходи, спрямовані на захист дітей та багатодітних сімей, свідченням цього було проведення 1 червня 1997 р. “Дня дитини”, звернення до міністра екології Ю. Костенка з проханням відзначити нагородою — безкоштовними путівками в будинок відпочинку “Карпати” групу дітей з малозабезпечених сімей [9].

Громадсько-політичну активність проявляли також крайові організації НРУ на місцевому рівні, зокрема Миколаївська КО НРУ. За 1994-1998 рр. Рух на Миколаївщині зміцнів і заявив про себе низкою справ. В області почав здійснюватися соціальний проект “дітям України”, в рамках якого шляхом дитячої дипломатії під час Різдвяних та Великоденних свят миколаївські діти відвідували однолітків із західних областей України, а влітку приймали в себе разом з батьками нових друзів. При крайовому осередку Руху стала виявляти активність молодіжна організація, яка включалась у боротьбу за збереження чистоти річки Південний Буг, проти будівництва Ташлицької ГАЕС та затоплення Олександрівської водойми. Осередки Руху створили своєрідну обласну економічну раду, комітет “Справедливість” та юридичну правову службу. Активісти партії виступили іні-

ціаторами відзначення пам'ятних дат з історії українського народу, поліпшення стосунків з релігійними конфесіями та національними меншинами. Було організовано сотні виступів мистецьких колективів у школах, дитячих садках, військових частинах [10].

Рух намагався “монополізувати” вшанування всіх пам'ятних дат, пов'язаних з історією України, про що свідчили організовані партією у 1997 р. заходи та акції: урочистий хід 22 січня з нагоди 78-ї річниці проголошення Акту Злуки українських земель [11]; з ініціативи “Просвіти” та НРУ 26 січня відбувся мітинг і жалобний хід з панахидою, присвячений пам'яті студентів-захисників УНР, які жертвовно полягли під Крутами [12]; 15 лютого у Києві був проведений мітинг Стрелецької слави, присвячений героїчному подвигу Січових стрільців у 1918 р. в боротьбі за незалежність і соборність України; 3 травня на Дніпропетровщині відбулася акція вшанування жертв голодоморів; 4 травня були проведені заходи, на яких відзначали 50-ліття голодомору 1947 р., а 8 травня — міжнародний день пам'яті жертв тоталітарного режиму; масові заходи були організовані 22 травня, яке в Україні традиційно пов'язане з ушануванням пам'яті Т. Шевченка [13].

Також Рух акцентував увагу на культурному відродженні України через проведення у 1997 р. ряду акцій: запрошувалася Київська міська адміністрація (КМА) до участі у відкритті вперше мистецької акції “Портрет України”; НРУ звертався до КМА з проханням надати Руху територію Співочого Поля для проведення музичної акції, присвяченої 6-й річниці Незалежності України [14].

Зауважимо, що всі акції та заходи Рух пов'язував з необхідністю поповнення своїх лав. На думку автора, наближення виборів спричинило активність Руху у громадській діяльності. Свідченням цього є Ухвала ЦП НРУ від 24 травня 1997 р., в якій керівникам усіх структур Руху наказувалося здійснити максимальну мобілізацію сил і ресурсів для підготовки та проведення кампанії “Вибори-98”: в кожній області підготувати та проводити “Дні Руху”; за допомогою структур НРУ сприяти утворенню осередків Всеукраїнської організації ветеранів, Української спілки освітян, Союзу українок; визначити в кожній обласній організації людей, здатних до профспілкової дія-

льності [15]. Своєрідними акціями Руху були публічні урочисті вручення партбілетів (наприклад, у жовтні 1997 р.) [16].

З огляду на викладене вище можна зазначити, що в 1997 р. Рух завдяки своїй громадсько-політичній активності відігравав значну роль у суспільному житті країни.

1998-1999 рр., на відміну від насиченого значною кількістю акцій та заходів 1997 р., були недостатньо використані партією для підняття свого іміджу. Причинами цього політичного прорахунку був ряд чинників суб'єктивно-об'єктивного характеру: по-перше, зайнявши друге місце на виборах до Верховної Ради (ВР), НРУ зосередив увагу на вирішенні парламентських питань, а саме на боротьбі за посади спікера та віце-спікера, а також за місця, що дозволяють керувати парламентськими комітетами; по-друге, внутрішньопартійна кризова ситуація, наслідком якої став розкол Руху на дві частини, діяла не на користь НРУ. Участь Руху у виборчій кампанії 1999 р. та подолання партією наслідків внутрішнього розколу, що відбувалося одночасно, унеможливлювали проведення великої кількості акцій та заходів. Попри це необхідно відзначити ряд акцій та заходів, підготовлених Народним Рухом. Отже, 18 липня 1998 р. відбувся траурний молебен та панахида на Софіївському майдані з приводу третьої річниці поховання Патріарха Київського і всієї України-Руси Володимира; було прийнято звернення про перезахоронення останків Патріарха Володимира на території Софіївського заповідника [17]. Як головний опонент КПУ Рух проводив масові антикомуністичні заходи: в 1998-1999 рр. Центральний Провід (ЦП) НРУ доручив головам крайових організацій, враховуючи місцеву політичну ситуацію, проводити спільні з іншими правими та центристським партіями заходи 7 листопада, направлені на відміну державного статусу червоного дня календаря і вшанування пам'яті жертв комуністичного терору [18].

Рух також переймався наслідками екологічних надзвичайних ситуацій: тридцять три тонни речей і взуття для потерпілих від стихійного лиха було відправлено до Закарпаття наприкінці листопада 1998 р. Збирання допомоги, яку приносили кияни до Секретаріату НРУ, тривало два тижні (сортування й пакування речей у 800 пакетів здійснювали активісти Руху). Одночасно активну допомогу закарпатцям надавав крайовий

Рух. Крім того, Голова НРУ звернувся до депутатів ВР перерахувати третину місячного заробітку у Фонд допомоги постраждалим, але це звернення було заблоковане комуністами і соціалістами [19]. Розколотий Рух на початку 1999 р. не зміг перешкодити вступу України до Міжпарламентської асамблеї (МПА) СНД, проте намагався не допустити проведення в Чернігові 23-25 квітня 1999 р. засідання МПА. Рух готував акції протесту проти “спекуляцій” навколо слов’янського братства [20]. Отже, попри зазначені причини, в результаті яких зменшилася активність Руху в суспільних процесах, партія продовжувала реагувати на актуальні проблеми, що існували та виникали в державі.

Водночас з вирішенням внутрішньопартійних проблем у 2000 р. НРУ активно брав участь у суспільно-політичних процесах в державі. Уперше представники провідних партій “правого” спектра взяли участь у суспільному семінарі на тему “Політичні партії та виборчі кампанії”. Учасники семінару збагатили свої знання з питань виборчих технологій, політичної реклами, зміцнення місцевих партійних структур під час виборів, залучення нових членів [21]. 21-22 квітня 2000 р. ЦП НРУ розглянув питання відношення до результатів референдуму 16 квітня та визнав небезпечним проведення референдуму на основі старого закону. Далі члени ЦП вирішили підтримати акцію незалежних журналістів “Хвиля свободи”, підкресливши, що боротьба з вільним словом призведе до боротьби з вільною думкою, а в підсумку — з вільним суспільством [22].

Після розколу Руху “удовенківці” (НРУ) неодноразово у 2000 р. робили спроби вступити в переговори з керівництвом УНР, проте представники УНР не виявляли бажання до тіснішої співпраці. Втім фракції обох Рухів входили до парламентської більшості: між ними відбувалися консультації щодо окремих проблем діяльності ВР; дві партії проводили спільні масові заходи — відзначення пам’яті Т. Шевченка 22 травня, “Дня дитини” 1 червня [23], що свідчило про поступову ліквідацію наслідків розколу та відновлення громадсько-політичного іміджу НРУ. Напередодні Міжнародного дня захисту дітей Голова НРУ Г. Удовенко від імені партії підписав Угоду про соціальне партнерство з громадськими організаціями, що захищають права дітей. Рух одержав права і обов’язки репрезен-

тувати інтереси матерів і дітей у вищих органах влади. Партія проводила ряд заходів, спрямованих на допомогу дітям: так, на Полтавщині організації товариства інвалідів та НРУ влаштували вечір для дітей-інвалідів і їхніх батьків [24].

На початку 2001 р. в українському суспільстві відбувалися складні події, які були визвані “касетним скандалом”: Президент Л. Кучма звинувачувався у вбивстві журналіста Г. Гонгадзе, та у складній ситуації у парламенті, де “олігархічні” партії та КПУ намагалися звільнити з посади Прем’єр-міністра В. Ющенка, якого підтримували націонал-демократи. У політичному протистоянні в країні з жовтня 2000 р. НРУ закликав до непорушності основ конституційного ладу незалежної України, громадянського взаємопорозуміння, за необхідність припинити тиск на свободу слова, вимагав надати громадськості повну інформацію про обставини справи Г. Гонгадзе та виконання Постанови ВР, яка рекомендувала звільнення з посад керівників силових відомств [25]. У січні 2001 р. в Києві розпочалися акції “Україна без Кучми” та “Комітет на захист Конституції”, але Рух не приєднався до політичних сил, які організували ці акції. Навпаки, ЦП НРУ вбачав в цих заходах загрозу демократії, парламентаризму та державності. У прийнятій Заяві ЦП НРУ суттю вимог Руху була необхідність Президента України визначитися, чи він із дискредитованими “правоохоронцями” та олігархами, чи з українським народом [26]. Разом з тим НРУ, ПРП і КУН в лютому 2001 р. оголосили та розпочали спільну акцію “Україна за правду”. За словами організаторів акції, яка вперше проводилася з ініціативи Руху з моменту розколу в його керівництві, головна її мета — повернути увагу прибічників НРУ, ПРП і КУН до необхідності об’єктивного розслідування обставин загибелі В. Чорновола і зникнення Г. Гонгадзе. “Подія заявила про себе, суспільство відчуло, що Рух існує” — заявляв керівник Апарату НРУ С. Конєв. Другим етапом акції “Україна — за правду” мало стати розповсюдження листівок в обласних центрах, в яких на відміну від районних, спостерігалось більше впливу на формування громадської думки [27]. На прохання Руху у ВР відбулася зустріч фракції НРУ з Президентом України. Голова НРУ проінформував Л. Кучму про рішення ЦП НРУ стосовно суспільно-політичної ситуації в Україні та підкреслив три по-

зиції, які були задекларовані Рухом щодо ставлення до подій: перша — вимога повної заміни керівництва правоохоронних органів, які значною мірою відповідали за гостру кризу; друга — несприйняття Рухом російського ухилу, який проявлявся в політиці України; третя — найшвидше підписання закону про вибори народних депутатів на пропорційній основі. Також були сформульовані вимоги щодо підтримки уряду В. Ющенка, вжиття заходів щодо недопущення розправи над учасниками молодіжного гурту “Самостійна Україна”, прозоре розслідування “касетного скандалу”. Зазначалося, що суспільно-політична криза та переорієнтація зовнішньополітичного курсу України в бік Росії ставили під загрозу державну незалежність України [28].

Від самого початку “касетного скандалу” Рух зайняв позицію, яка змушувала ряд політиків та аналітиків називати її “пропрезидентською” [29]. НРУ як державницька партія був проти акцій протесту, організованих представниками “лівих” сил, а також проти власне такого (недовіра Президенту України) вирішення проблеми, припускаючи антидержавницьку спрямованість дій з боку “опозиції”. Проте пасивність дій керівних органів партії у даній ситуації загрожувала Рухові повною втратою довіри виборців, що змушувало НРУ значно пізніше зайняти більш сміливішу позицію: розпочати акцію “Україна — за правду” та провести переговори з Президентом, які практично не мали відчутного впливу.

Несмілива позиція НРУ в проведенні політичних акцій була чітко відмінністю при організації Рухом заходів щодо відзначення пам’ятних дат: в селі Літках на Київщині щорічно 21 січня відбувалося дійство для вшанування пам’яті полеглих вояків армії УНР, а в 2001 р. був проведений багатолюдний мітинг, відновлено могилу та встановлено кам’яний хрест [30]; 22 січня 2001 р. НРУ, ПРП і КУН разом святкували 82-у річницю Злуки українських земель; з 26 до 29 січня націонал-демократичними партіями були проведені заходи в Києві, присвячені Дню пам’яті героїв Крут [31].

НРУ та УНР проводили спільні консультації, що було наслідком подій, які відбувалися в політикумі України. Після поразки організованих опозицією антипрезидентських виступів Рух практично переформував свою акцію “Україна — за прав-

ду” у акцію “За Юценка! За реформи”. В усіх регіонах України НРУ, УНР, ПРП і КУН в березні 2001 р. розпочали збір підписів громадян на підтримку Прем’єр-міністра та проти спроб відправити його у відставку [32]. Прихильниками цих партій на початок квітня 2001 р. були зібрані більше мільйона підписів. Керівники націонал-демократичного руху запрошували всіх громадян прийти до будинку ВР, щоб захистити уряд [33]. Проте, попри значну підтримку громадян, 26 квітня 2001 р. на засіданні ВР було висловлено недовіру уряду В. Юценка.

На початку 2002 р. у своїй суспільно-політичній діяльності НРУ зробив акцент на проведенні Об’єднавчого з’їзду Руху, консолідації демократичних сил навколо В. Юценка у блоці “Наша Україна” як одній з головних складових вибочої кампанії 2002 р.

Таким чином, на основі аналізу окресленого періоду можна виділити три етапи громадсько-політичної діяльності Руху: перший — 1997 р., який характеризується великою активністю партії напередодні виборів 1998 р. у ряді розкритих у роботі напрямках; другий — 1998 — 1999 рр.: через внутрішньопартійні та політичні причини зменшилася активність Руху у суспільних процесах; третій — 2000 — початок 2002 рр.: НРУ та інші націонал-демократичні партії, переймаючись загрозою виходу з політичної арени, напередодні виборів до парламенту організовують ряд акцій та заходів для вирішення актуальних у суспільстві проблем (“касетний скандал” та відставка уряду В. Юценка). З цього слідує, що на активізацію діяльності Руху впливали політичні процеси в державі (насамперед вибори), а на її послаблення — внутрішньопартійна криза (розкол). Автор прийшов до висновку, що заходи НРУ були направлені для реалізації головних партійних цілей: вихід країни з економічної кризи та покращення життєвого рівня населення, захист суверенітету України, відродження української культури та підвищення самосвідомості громадян, покращення політичного іміджу партії та приход до влади представників націонал-демократичних сил.

Джерела та література:

1. Дикань К. Десять років по тому: від УГС до... Історія новітнього партійного будівництва: Підручник. — [http://westukr. itqo. com].
2. Якщо ж не я, то хто ж?.. / Уклав Г. Васишин. — К.: Аверс, 1999. — Ч. 2. — 124 с.; Я б обрав життя, яке прожив... / Уклав Г. Васишин. — К.: Аверс, 1999. — Ч. 3. — 137 с.
3. Багмет М., Полішкарлова О. Виборча тактика Миколаївської крайової організації НРУ у 1994 і 1998 рр. // Народний рух України: місце в історії та політиці. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції (10 — 11 вересня 1998 р., м. Одеса). — Одеса, 1998. — 72 с.
4. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 222. — Арк. 9.
5. Дикань К. Десять років по тому: від УГС до... Історія новітнього партійного будівництва. Підручник. — [http://westukr. itqo. com].
6. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 226. — Арк. 33-39.
7. Там само. — Арк. 36-121.
8. Поточний архів МКО НРУ. — Спр. 10. Доповідь голови НРУ на VIII Всеукраїнських Зборах Руху.
9. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 226. — Арк. 6-128.
10. Багмет М., Полішкарлова О. Виборча тактика Миколаївської крайової організації НРУ у 1994 і 1998 рр. // Народний рух України: місце в історії та політиці. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції (10-11 вересня 1998 р., м. Одеса). — Одеса, 1998. — С. 5.
11. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 226. — Арк. 1.
12. Дикань К. Десять років по тому: від УГС до... Історія новітнього партійного будівництва: Підручник. — [http://westukr. itqo. com].
13. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 226. — Арк. 4-109.
14. Там само. — Арк. 120-149.
15. ЦДАГОУ. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 223. — Арк. 13-14.
16. Скачко В. Рух становиться спортивнее, красивее и культурнее // Зеркало недели. — 1997. — 11-17 октября.
17. Дикань К. Десять років по тому: від УГС до... Історія новітнього партійного будівництва: Підручник. — [http://westukr. itqo. com].
18. Поточний архів МКО НРУ. — Спр. 11. Ухвала ЦП НРУ “Про попередні підсумки участі НРУ у президентських виборах 31 жовтня 1999 р.” (3 листопада 1999 р.).
19. Я б обрав життя, яке прожив... / Уклав Г. Васишин. — К.: Аверс, 1999. — Ч. 3. — С. 23-24.
20. Петровська В., Мазепа О. Чернігівський Рух: один одного опечатали // День. — 1999. — 15 квітня.
21. Прес-центр Полтава — Рух-інформ. Політичні партії та виборчі компанії // Час. — 2000. — 31 березня.

22. Прес-центр Руху. Референдум загострив внутрішні суперечності в суспільстві // Час. — 2000. — 28 квітня.
23. Поточний архів МКО НРУ. — Спр. 12. Голова Народного руху України “Головам обласних (крайових) організацій НРУ” (2 червня 2000 р.).
24. Рух-прес. Рух допомагає дітям // Час. — 2000. — 2 червня.
25. Колонка РУХів. Рух вимагає відновити кримінальну справу про загибель В'ячеслава Чорновола // Час. — 2000. — 29 грудня.
26. Рух вимагає відставок (за інформацією НРУ) // Час. — 2001. — 9 лютого.
27. За наслідки відповідальність несе Президент, — зауважує керівник апарату НРУ Сергій Конєв, оцінюючи політичну кризу, пов'язану з касетною справою (інтерв'ю з С. Конєвим) // Час. — 2001. — 23 лютого.
28. “Така політика ставить під загрозу державну незалежність України”, — сказали рухівці Президенту (коментує Ю. Ключковський) // Час. — 2001. — 16 лютого.
29. Денисенко А. Диктатура чи демократія // Час. — 2001. — 2 березня.
30. Чепур В. Пам'яті героїв-воєнків армії УНР // Час. — 2001. — 2 лютого.
31. Рух-прес. День злуки наших душ // Час. — 2001. — 26 січня.
32. Масальський А. Народні підписи на підтримку Ющенка // Час. — 2001. — 16-22 березня.
33. Масальський А. Ющенко — мільйонер. Саме стільки підписів на його підтримку зібрали активісти чотирьох правих партій // Час. — 2001. — 6-12 квітня.

Анотації

Овсиенко С. Л. Участие Народного Руха Украины в общественно-политических акциях и мероприятиях (1997–2002).

Представленный в статье материал характеризует участие Народного Руха Украины в общественно-политических акциях и мероприятиях в 1997 — 2002 гг. Исследуется данная форма руховской партийной деятельности, анализируются причины ее активизации и ослабления.

Ovsienko S. L. NRU's (Narodnyj Rukh Ukrainy) participation in social and political activities (1997–2002).

The material presented in the article characterizes NRU's participation in the social and political activities during 1997-2002. The form of the NRU party activity is investigated and the causes of its activation and relaxation are analyzed.